

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Качура Олега Олександровича

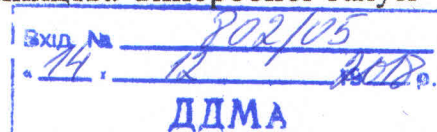
на тему: «Фінансова безпека суб'єктів підприємництва виноробної галузі України», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

На сучасному етапі розвитку економіки України значна кількість вітчизняних підприємств за цілого комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників знаходиться у кризовому стані, що відображається у падінні обсягів реалізації, показників фінансового результату та інших негативних явищах. Внаслідок масштабності і значимості назрілих проблем особливої актуальності набуває потреба забезпечення всебічного захисту вітчизняних підприємств як відокремлених економічних структур, від яких залежить стабільність функціонування та розвиток національної економіки в цілому. Особливо це стосується ряду галузей, на розвиток яких суттєвий вплив здійснили військові дії та тимчасова окупація Криму. До останніх слід віднести, зокрема, виноробну галузь України, яка в останні роки характеризується зниженням обсягів сировинної бази через втрату виноградників Криму.

Водночас, не можна обійти увагою й існування низки причин внутрішнього характеру, що призводять до перешкод в досягненні вищої ефективності й стабільності функціонування через несвоєчасне виявлення і запобігання небезпекам і загрозам, в тому числі фінансовим, що постають визначальною детермінантою стійкого економічного розвитку. Залишається гострою наукова задача комплексної оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі, удосконалення науково-методичного підходу до формування системи фінансової безпеки підприємств галузі, визначення напрямів державної політики сприяння підвищенню фінансової безпеки суб'єктів підприємництва галузі з метою підвищення рівня фінансової безпеки всієї держави. Відсутність єдиного підходу до державного регулювання фінансової безпеки виноробної галузі, методичних підходів до оцінки та прогнозування її рівня актуалізує обраний здобувачем напрям дослідження.

У цьому зв'язку тема дисертаційна робота Качура О.О., метою якої є обґрунтування теоретико-методичних та науково-практичних засад забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України є актуальною і практично значущою.

Ступінь обґрунтованості, достовірності та повноти наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Важливою характеристикою виконаного дослідження Качура О.О. є те, що воно проводилося у відповідності до тематики науково-дослідних робіт, що виконувалися Донбаською державною машинобудівною академією МОН України за темами: «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні» (номер державної реєстрації 0114U003938, 2016-2018 рр.), в межах якої удосконалені методичні положення ідентифікації рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі та наукові засади формування системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України.

Наукова обґрунтованість і достовірність результатів виконаного дослідження підтверджується опрацюванням автором значного масиву наукових розробок вітчизняних і зарубіжних дослідників в галузі макроекономічного розвитку, безпекознавства, фінансового управління підприємствами. В основу методологічного апарату дослідження покладено положення теорій економічного розвитку, управління, фінансів, що дозволило сформулювати належне підґрунтя концепції забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі.

В дисертації використовується спектр загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, серед яких, зокрема, системний, логічного узагальнення, морфологічний, аналізу, статистичний, порівняльного аналізу, бальної оцінки та ін.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання виноробної галузі, фінансової безпеки, дані Державної служби статистики України, звітність підприємств, монографії та періодична література, результати власних досліджень автора.

У підсумку все зазначене дає підстави стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими і достовірними.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення із текстом дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць дали змогу зробити висновок про наявність у них наукових результатів, висновків і пропозицій, що в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання, сутність якого полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та науково-практичних засад забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України.

Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному.

Важливим теоретичним підґрунтям для вирішення поставлених завдань

та досягнення визначеної мети дисертаційної роботи став подальший розвиток тезаурусу фінансової безпеки за рівнями соціально-економічної системи, який ґрунтується на виокремленні базового поняття «безпека» з подальшим його узгодженням з іншими поняттями фінансів за рівнями суб'єктів соціально-економічної системи (с. 24-38). Автором вбачається, що формування стабільності, стійкості, захищеності, ефективності діяльності суб'єктів підприємництва галузі надасть змогу реалізовувати розроблені ініціативи макроекономічної безпеки у стратегічному вимірі – вимірі довгострокового економічного зростання країни.

Проведені дослідження обумовили логіку подальшого дослідження, а саме удосконалення концептуальних положень забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі на основі встановлення теоретичного підґрунтя, методологічного, методичного та організаційно-інформаційного забезпечення фінансової діяльності суб'єктів підприємництва виноробної галузі, які у сукупності формують цілісний погляд на процеси стабільного фінансового розвитку (с. 56-72). Тут варто зазначити, важливою основою розроблених положень виявлення складу специфічних зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі (с. 39-56). Зокрема, здобувачем запропоновано виокремити загрози кліматичних змін, виробничих процесів, коливання цін, інституційної політики.

Оцінка стану фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі в дисертації пов'язана з розвитком відповідної система критеріїв. Здобувачем включено до неї показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та вказано на необхідність порівняння значень індикаторів за окремими суб'єктами підприємництва галузі із середньогалузевими. Це дозволило обґрунтувати рівень фінансової безпеки за ненормованими показниками ділової активності та рентабельності (с. 93-110).

Взявши за основу отримані оцінки, дисертантом удосконалено методичний підхід до комплексної оцінки фінансової безпеки суб'єкта підприємництва виноробної галузі на основі контрольних карт У. Шухарта та бальної оцінки. При цьому автором передбачено можливість не тільки оцінки рівня фінансової безпеки, а й визначення відхилення індикаторів фінансової безпеки з погляду на загальногалузеві причини або на специфічні проблеми у фінансовій діяльності окремого суб'єкта підприємництва. (с. 111-129).

Науковий інтерес представляє запропонований підхід до формування системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України, який враховує вплив на фінансову безпеку суб'єктів регулювання макро-, мезо- та мікрорівня з відповідними їм важелями, методами та інструментами (с. 132-149). До наукового доробку автора слід віднести й удосконалення підходу до підвищення адаптивності системи фінансової

безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України на основі використання інструменту ланцюгів Маркова (с. 167-183). Це дозволило здобувачеві спрогнозувати ймовірність зміни рівня фінансової безпеки досліджуваного підприємства та обґрунтувати необхідність застосування антикризової стратегії.

Заслуговує на увагу й розвиток системи методів та інструментів державної політики сприяння фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі України (с. 150-167).

В цілому наукова новизна виконаного дослідження має теоретико-методичний, аналітичний і практичний вимір. Отримані автором результати та надані пропозиції уможливають забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України через підвищення якості моніторингу та контролю рівня фінансової безпеки, застосування дієвих інструментів прогнозування зміни її рівня.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Вони відображені в 9 наукових публікаціях, з яких шість – у фахових виданнях (у т.ч. одна – у виданні, яке входить до міжнародних наукометричних баз), три – у матеріалах конференції. Загальний обсяг публікацій становить 3,3 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 2,87 ум. друк. арк.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті висвітлено наукові положення, пропозиції, методичні рекомендації та висновки, що викладені у дисертації..

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи теоретичну і практичну значимість наукового дослідження О.О. Качура, разом з тим необхідно звернути увагу на деякі положення дисертаційної роботи, які, на мій погляд, потребують подальшого обґрунтування або є дискусійними.

1. Визнаючи внесок автора стосовно розвитку теоретичних засад і впорядкування понятійного інструментарію щодо формування фінансової безпеки, разом з тим, не можна не звернути увагу на необґрунтованість обмеження розділу I специфікою виноробної галузі, що зазначено вже в його назві «Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України». На нашу думку, теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки є загальними, хоча й втілюють в собі специфіку окремих галузей та суб'єктів підприємництва, однак, не змінюючи їх сутності.

2. Віддаючи належне удосконаленню автором методичного підходу до комплексної оцінки фінансової безпеки суб'єкта підприємництва виноробної

галузі на основі контрольних карт У. Шухарта та бальної оцінки, потребує додаткового обґрунтування встановлення межі $\pm 3s$ для індикаторів фінансової безпеки на картах У. Шухарта. Наскільки точною є інтерпретація результатів попадання точок спостереження у встановлені зони/сектори?

3. Не викликає сумнівів значимість при підвищенні адаптивності системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України використання інструменту ланцюгів Маркова (с. 167-183), проте, як відомо, методологія побудови цих ланцюгів, наведена у підрозділі 3.3, окрім матриць переходу передбачає їх графічну інтерпретацію, яка у роботі відсутня.

4. До недостатньо обґрунтованих слід віднести перелік заходів державного регулювання щодо оптимізації акцизного оподаткування продукції виноробної галузі. Доцільно було б навести: за якими критеріями та як саме має проходити така оптимізація? Як вона вплине на рівень фінансової безпеки суб'єктів підприємництва? Це б стало б важливим кроком для розуміння причин і напрямів запропонованої оптимізації.

5. У таблиці 2.14 (с. 97-98) здобувачем запропоновано систему показників оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, але якщо у роботі всі вони оцінені для ПрАТ «Артвайнері», то для галузі «Виробництво вина» відсутні аналіз та оцінка окремих індикаторів (зокрема, показників рентабельності, ділової активності). Не зрозуміло, чим пояснюється нехтування певними галузевими індикаторами фінансової безпеки. На нашу думку, в роботі недостатньо акцентовано увагу на висновках, що виходять за межі конкретного підприємства та мають загальногалузеве значення.

Одночасно звертає увагу відсутність використання при виборі бази відліку рейтингової оцінки поняття «еталонне підприємство», показники якого мають відповідати нормативним мінімальним значенням, визначеним на основі принципів ефективності діяльності підприємства.

6. Існують певні неточності при викладенні матеріалу. Так, дані табл. 2.5 «Виробництво продукції виноробної галузі» (с. 83) наведено лише починаючи з 2011 р., у той час як решта аналізу показників розвитку виноробної галузі здійснювалася за період 2007-2017 рр.

Певні неточності можна віднести й до наступного. У підрозділі 3.1 здобувачем не тільки розвинуто систему задач, функцій системи фінансової безпеки, але й систематизовано їх (встановлена відповідність, підпорядкованість функціональної спрямованості певним задачам). Проте, на рис. 3.1 (с. 149) така систематизація, на жаль, відсутня.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота О.О.Качура є цілісним, логічним, завершеним науковим дослідженням, результатом якого є науково обґрунтовані результати,

що в сукупності вирішують важливе завдання щодо поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних підходів та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва виноробної галузі України.

За фаховим спрямуванням, теоретичною та практичною значимістю, елементами наукової новизни, а також за змістом і оформленням дисертація Качура О.О. відповідає нормативним вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями згідно з Постановою № 656 від 19 серпня 2015 р.), що висувуються до кандидатської дисертації, а її автор – Качур Олег Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент

**доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної
служби України**

